

Satu Taavitsainen sd

Kirjallinen kysymys varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista säädetyn lain 13 §:n soveltamisesta asiakasmaksuihin

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunta hyväksyi vuonna 2016 lain varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista. Laki tuli voimaan 1.3.2017. Lain 13 §:ssä säädetään maksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta. Pykälän mukaan varhaiskasvatuksesta määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä olisi alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa palvelun käyttäjän tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai palvelun käyttäjän lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 11 §:n 1 momenttia. Pykälän mukaan varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen tai perimättä jättäminen on kunnan velvollisuus ja ensisijainen toimeentulotukeen nähden.

Toimeentulotukilain mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Koska kyseessä on viimesijainen tuki, on ensisijaisesti toimittava niin, että palvelun käyttäjän ja perheen maksukykyyn vaikuttavia varhaiskasvatuksen maksuja jätetään kunnan toimesta perimättä tai niitä alennetaan.

Kelan tilaston mukaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja on maksettu 3 248 kotitaloudelle vuonna 2017 toimeentulotuesta sen sijaan, että kunta olisi noudattanut velvollisuuttaan alentaa maksua tai jättänyt maksun perimättä. On perin kummallista, että näin on, vaikka lain mukaan ensisijaista on maksujen alentaminen tai perimättä jättäminen ja toimeentulotuki on viimesijainen tuki.

Valtakunnanvoudin tilaston mukaan kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja on tullut ulosottoon 37 792 kappaletta vuonna 2016 ja 35 709 kappaletta vuonna 2017. Lapsiperheen laittaminen ulosottoon kunnan viranhaltijan toimesta kunnan päivähoitomaksujen vuoksi ei ole lapsen edun mukaista, ja ennen näin raskasta toimenpidettä on kunnan käytettävä harkintavaltaa jättää maksu perimättä tai alentaa maksua. Todennäköisesti näin ei tehdä.

Mielestäni Kelan ja valtakunnanvoudin tilastot kertovat siitä, että kunnissa ei noudateta velvollisuutta alentaa maksua tai jättää maksu perimättä. Näin siitä huolimatta, että Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Kirjallinen kysymys KK 74/2018 vp

Kunnissa tulee olla vakiintuneet käytännöt, selkeät säännöt ja lain sovellusohjeet, ja perheille pitää tiedottaa asiasta. Lain soveltamisessa pitää ottaa huomioon, että pykälä 13 kohdistuu ihmisiin, jotka ovat vaikeassa elämäntilanteessa eivätkä välttämättä kykene ajamaan omaa asiaansa. Pykälän tulkinnan pitää olla ohjeistettu avoimesti ja läpinäkyvästi valtakunnallisesti. Näin tataan lapsiperheille yhdenvertainen kohtelu eri puolilla Suomea. Lähtökohtana on oltava autoomaattiset prosessit ja viranomaisaloitteellisuus.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 13 §:n soveltamisen pitää olla lapsiperheille ymmärrettävää ja selkeää. Perheille on tiedotettava aktiivisesti mahdollisuudesta maksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen. Kuntien tulee kouluttaa ja ohjeistaa työntekijänsä, jotta he osaavat neuvoa perheitä oikein. Varhaiskasvatusmaksun laskussa pitää lukea selkeä ohje, kuinka toimia, jos perheellä on maksuvaikeuksia. On lapsen edun mukaista ennaltaehkäistä perheen joutumista ulosottoon.

Maksuhojennuksen hakemiseen ei saisi liittyä häpeää tai leimaantumista. Mitä enemmän liitteitä, kuitteja ja selvityksiä tarvitaan, sitä vähemmän perheet hakevat apua tilanteeseensa. Mitä enemmän toimenpiteitä asiakasmaksun alentaminen vaatii, sitä todennäköisemmin se jää hake-matta ja lain tarkoitus ei toteudu. Se, kuinka kunta vaatii perhettä osoittamaan, että perheen toi-meentulo on vaarantunut, on merkityksellistä avun hakemisen kannalta. Mitä enemmän harkin-tavaltaa viranomaisella on ja mitä vähemmän läpinäkyviä ohjeita, sitä enemmän hakijan kannalta epävarmuus hakemuksen läpimenoon kasvaa.

Kunnissa tarvitaan tapauskohtaista harkintaa, mutta hojennuksen hakemisen ja ratkaisemisen on oltava helppoa. On muistettava, että Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on tur-vattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kunnallisten viranhaltijoiden on so-vellettava lakeja siten, että niiden päätökset ovat perustuslain mukaisia ja tulkinnat perusoikeus-myönteisiä.

On ehdottoman tärkeää, etteivät varhaiskasvatuksen asiakasmaksut ole esteenä palvelun käytölle ja aiheuta lapsiperheille köyhyyttä, perintää ja ulosottoa. Perustuslakivaliokunta on todennut, että kansalaisten saatavilla täytyy olla palveluita eivätkä ne saa maksujen takia jäädä saamatta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko ministeri antanut kunnille ohjeen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista säädetyn lain 13 §:n soveltamisesta,

kuinka monta kertaa 1.3.2017 alkaen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 13 §:ää on so-vellettu kunnissa ja myönnetty hojennusta asiakasmaksuihin,

kuinka monessa kunnassa ja miten sovelletaan käytännössä varhaiskasvatuksen asiakas-maksuista säädetyn lain 13 §:ää,

mitä ministeri aikoo tehdä sille, että kuntien varhaiskasvatuksen maksuja maksetaan toi-meentulosta sen sijaan, että noudatettaisiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain

Kirjallinen kysymys KK 74/2018 vp

13 §:ssä olevaa kunnan velvollisuutta ensisijaisesti alentaa asiakasmaksua tai jättää se perimättä,

mitä ministeri aikoo tehdä sille, että kuntien varhaiskasvatuksen maksuja laitetaan ulosotoon sen sijaan, että noudatettaisiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 13 §:n velvollisuutta alentaa asiakasmaksua tai jättää se perimättä,

miten ministeri varmistaa sen, että lapsiperheet ovat tietoisia oikeudestaan saada varhaiskasvatuksen maksuihin huojennusta ja

miten ministeri aikoo varmistaa, valvoa ja seurata, että kunnat noudattavat varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 13 §:ää käytännössä?

Helsingissä 8.3.2018

Satu Taavitsainen sd